

УДК 378

Тетяна Гончаренко

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Поступове ускладнення індивідуальних і суспільних потреб зумовлює відповідне ускладнення змісту і характеру виробництва у самому широкому його розумінні, а це цілком природно вимагає підвищення рівня професійної підготовки фахівців і забезпечення належної якості освіти взагалі. Проблеми підвищення її якості породжують й істотне загострення конкуренції на ринку праці. Сьогодні роботодавців вже менш цікавить, диплом якого навчального закладу отримав претендент на певну посаду, для нього важливо лише те, що той знає і що уміє, якою мірою у нього розвинені здатності сприймати інновації та успішно їх використовувати у практичній діяльності. Ось чому конкуренція продукції, послуг і робочої сили поширилась на конкуренцію в освіті. Основною ж характеристикою конкурентноспроможності того чи іншого навчального закладу виступає якість освіти, якість підготовки, яку отримують його випускники. Це повністю стосується і системи інженерної освіти.

Інтеграція нашої держави у європейський соціокультурний і освітній простір висуває нові вимоги до змісту, характеру і структури професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів. По-перше, Болонська система, що передбачає формування єдиного освітнього простору, дає можливість студентам вищих навчальних закладів вільно пересуватись і обирати той вуз, де, на їх думку, якість навчання найвища і найкраща. Для того, щоб отримати навчання за кордоном, студентам необхідне глибоке фахове знання іноземної мови, частіше англійської, тому що багато європейських вузів пропонують своїм студентам викладання саме цією мовою. По-друге, глобалізація дає реальну можливість

випускникам вузів отримати роботу не тільки в Україні, а й за її межами, що неминуче спричиняє за собою спілкування англійською мовою на професійному рівні, тобто ефективне спілкування з іноземними колегами. За цих умов володіння іноземною мовою та користування нею у професійному середовищі трансформується з елемента загальної культури в невід'ємну складову професійної компетентності фахівця.

Ці два чинники сприяли появі та реалізації ідеї освіти студентів вищих навчальних закладів англійською мовою в Україні. Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми переконливо свідчить про те, що проблема організації та оптимізації навчального процесу, удосконалення методів навчання завжди була однією з найбільш актуальних проблем освіти [4,5].

Ця ідея не є новою в світі – більшість західноєвропейських вузів пропонують підготовку студентів різних спеціальностей англійською мовою. Однак в нашій країні така підготовка ще не стала масовою і, можливо, у зв'язку з цим не привертає належної уваги педагогічної теорії до аналізу її специфічних проблем, до вивчення та узагальнення набутого досвіду. Таким чином, виникає педагогічна проблема ефективної організації навчально-виховного процесу студентів вищих навчальних закладів, що навчаються англійською мовою, а саме, яким чином організувати процес навчання студентів, де одним із базових, початкових елементів підготовки є знання англійської мови.

В системі професійної підготовки інженера важливу роль відіграє чітка і цілеспрямована організація навчання. Отже, вона стає одним з чинників забезпечення високої якості освіти і має розглядатись як актуальне, важливе і надто перспективне завдання. Забезпечити його вирішення може система управління якістю освіти, яка базується на нормах міжнародної системи якості ISO 9000-9004, основою якої є системний підхід, що передбачає опис всіх зовнішніх і внутрішніх процесів системи і всієї сукупності істотних зв'язків між

ними. Одним з основних принципів ISO 9000 є підхід TQM (Total Quality Management – тотальне управління якістю.)

Загальна структура системи управління якістю освіти на рівні вищого навчального закладу має вигляд, наведений на рис. 1.

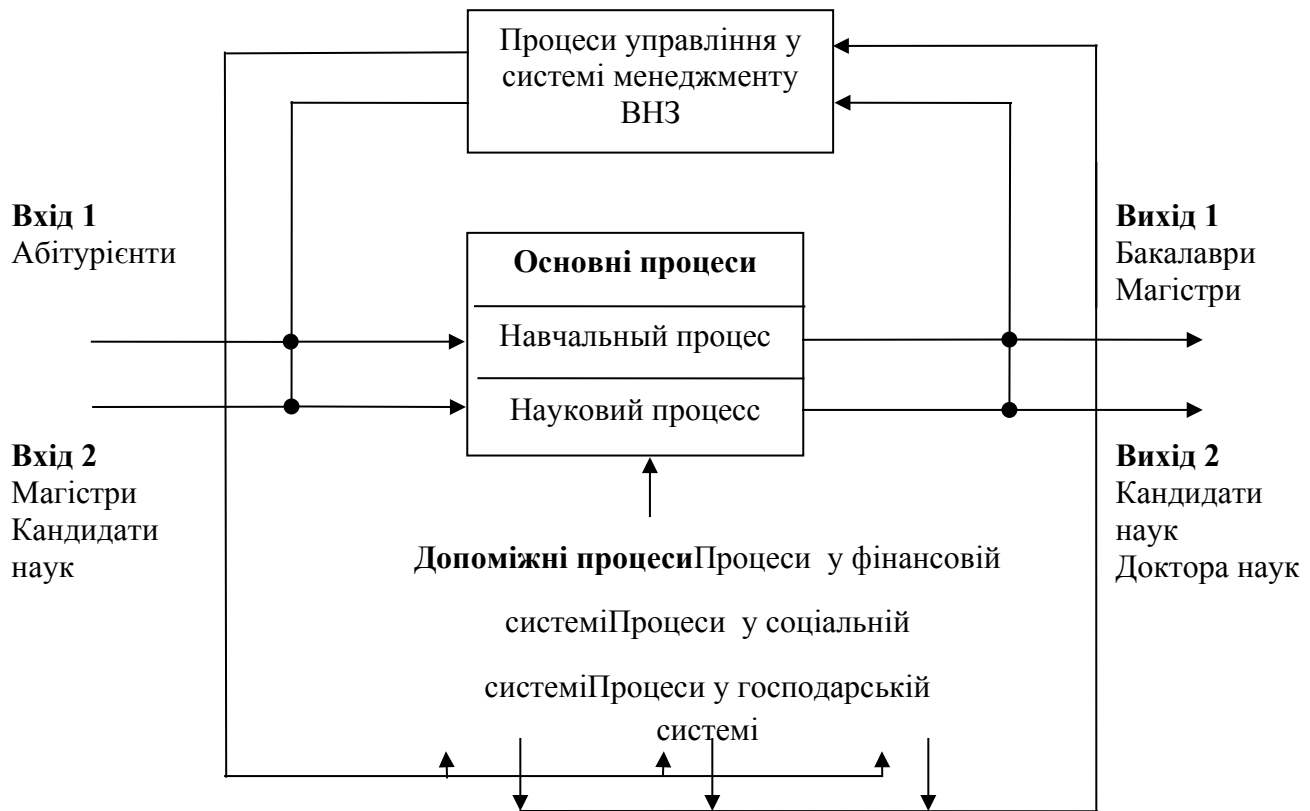

Рис.1.Процеси, спрямовані на управління якістю освіти у вузі.

Розглянемо більш детально цю схему, сконцентрувавши увагу на трьох складових: вхід, вихід і процеси.

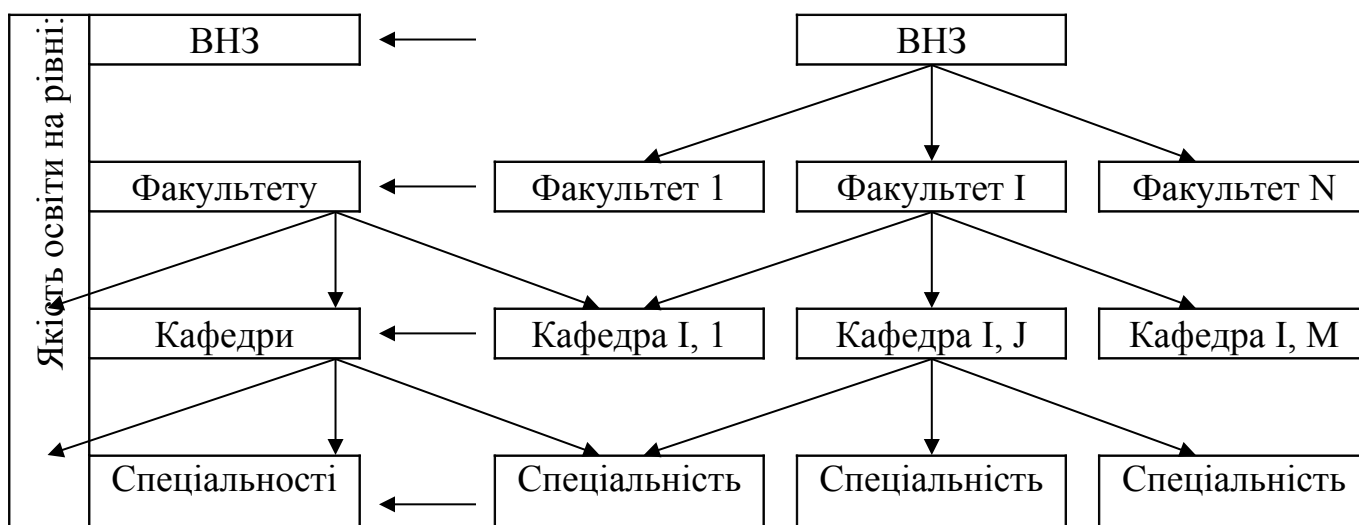
Отже, процеси в системі освіти можна розбити на 3 групи:

- 1) основні процеси: навчально-виховний і науково-дослідний;
- 2) допоміжні процеси: процеси у фінансовій, соціальній і господарській системах;
- 3) процеси управління в системі менеджменту вищим навчальним закладом та його підрозділами.

Перший вхід в систему представлений абітурієнтами, які мають середню освіту і вступають до вищого навчального закладу для здобуття відповідної професійної підготовки, а також бакалаврами, що вступають до вищого навчального закладу для здобуття кваліфікаційного рівня магістра. На першому виході системи – бакалаври, що в принципі прагнуть отримати освітню кваліфікацію магістра, а також магістри.

Другий вхід в систему представляють магістри і кандидати наук, метою яких на другому виході, відповідно є здобуття вченого ступеню кандидата наук і доктора наук.

На думку автора, в системі вищого навчального закладу існують різні рівні, де необхідно здійснювати управління якістю. Якість освіти має визначатися за ієрархічною системою показників, на першому рівні якої є показники, які характеризують якість організації навчально-виховного процесу в навчальному закладі у цілому. Другий рівень утворюють показники навчальної діяльності відповідного факультету, третій - кафедри, четвертий - спеціальності. На п'ятому рівні мають розглядатися показники якості оволодіння студентами знаннями з кожної окремої навчальної дисципліни. При цьому підпорядкованість зазначених рівнів відповідає наведеному тут порядку, тобто зверху вниз. Практичне ж забезпечення якості освіти відбувається у зворотному порядку, тобто знизу вверх.

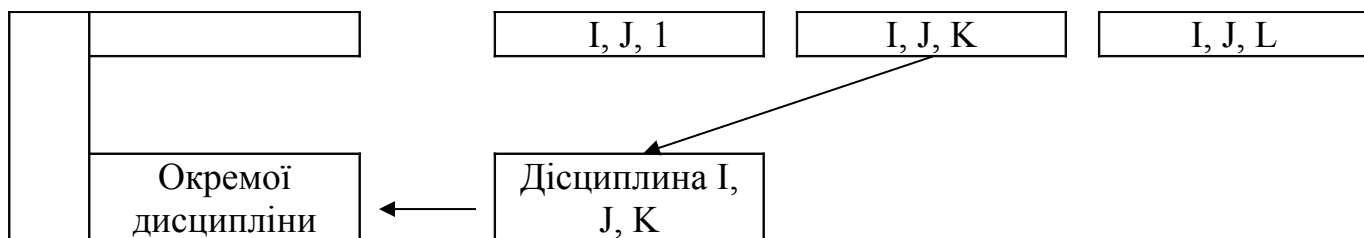

Рис. 2. Рівні управління якістю освіти

На кожному рівні управління якістю навчального процесу здійснюється згідно підходу TQM (Total Quality Management – тотальне управління якістю), загальна схема якої представлена на рис. 3.

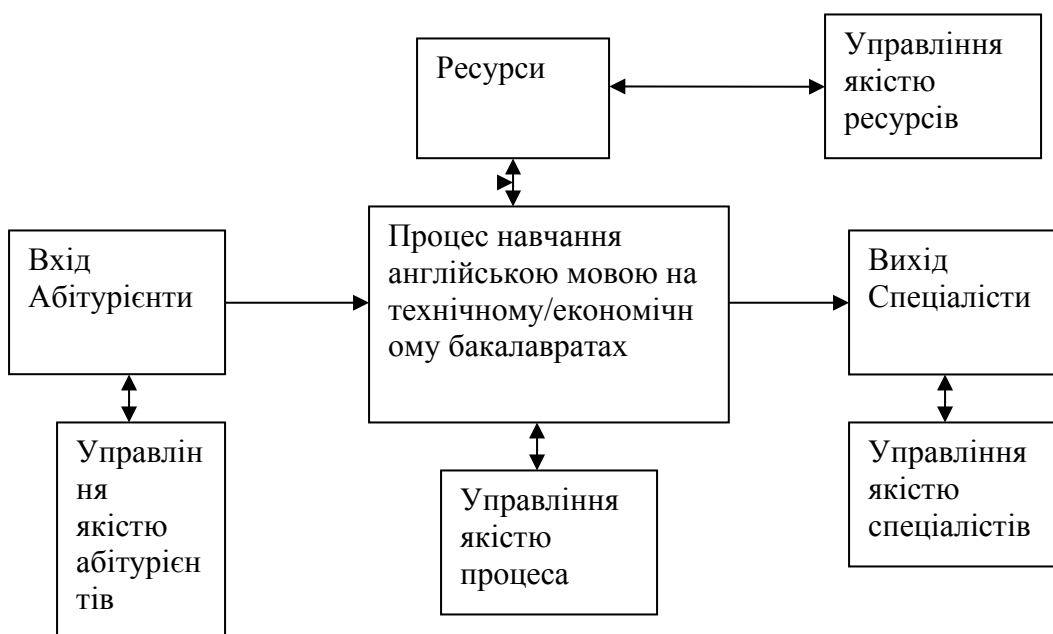

Рис. 3. Схема управління якістю за TQM.

Розглянемо більш детально чотири складових управління якістю підготовки спеціалістів, що навчаються англійською мовою.

Перша складова схематично наведена на рис. 4 і стосується управління процесами формування контингенту студентів, що будуть навчатися англійською мовою.

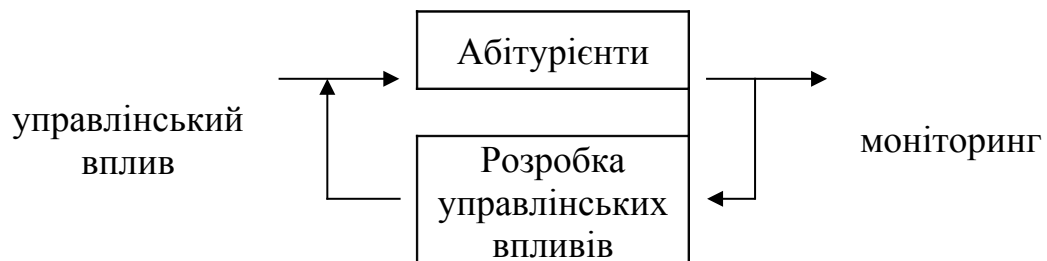

Рис. 4. Схема першої складової управління якістю підготовки фахівців.

Друга складова системи управління якістю освіти охоплює процеси підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр». Її схема наведена на рис. 5.

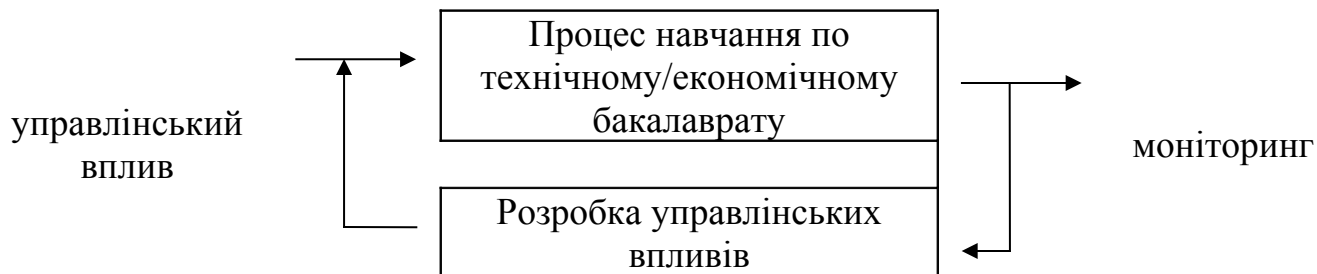

Рис. 5. Схема другої складової управління якістю підготовки фахівців.

Третя складова цієї системи полягає в управлінні ресурсами, необхідними для належного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Їх сутність демонструє рис. 6.

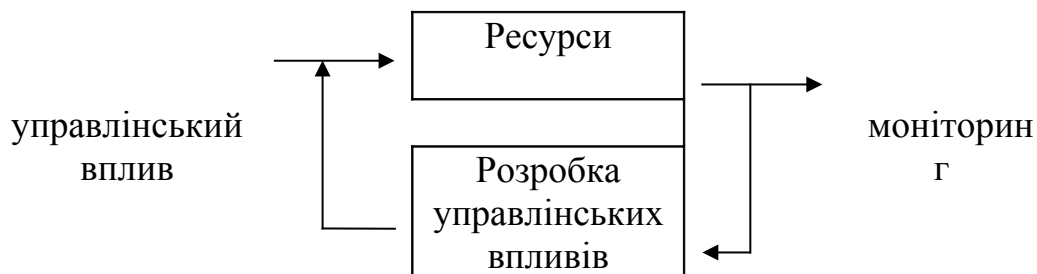

Рис. 6. Підсистема управління ресурсами освіти.

Четверта складова системи управління якістю освіти (рис.7) стосується безпосередньої підготовки бакалаврів і магістрів.

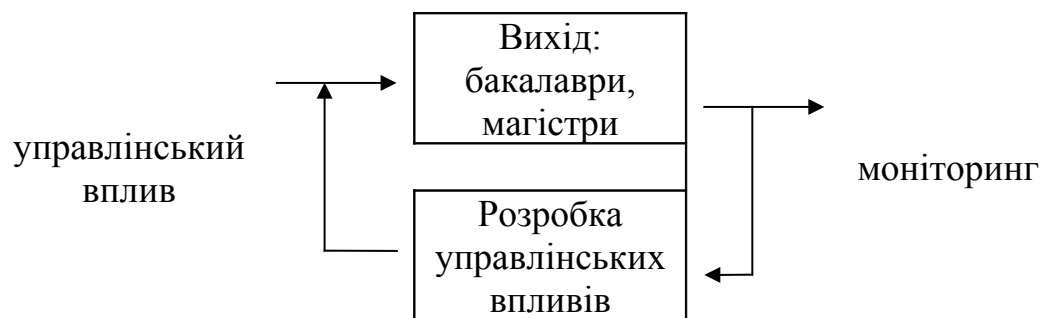

Рис. 7. Схема безпосереднього управління підготовки бакалаврів і магістрів.

Існує безліч управлінських впливів для кожної складової. Однак, у нашому випадку, коли розглядається процес навчання англійською мовою на технічному бакалавраті, то одним з найбільш важливих управлінських впливів є якість знань англійської мови. Від знання англійської мови залежить сприйняття і розуміння студентами спеціальних дисциплін. Тому в системі професійної підготовки інженера важливу роль відіграє цілеспрямована організація процесу навчання іноземній мові, а саме, навчання дисципліні «Англійська мова професійного спілкування» і супроводження навчального процесу спеціальних дисциплін.

Отже, іноземна мова стає одним з чинників забезпечення високої якості освіти і має розглядатись як актуальне, важливе і надто перспективне завдання. Забезпечити його рішення може розробка організаційно-педагогічних засад, що повинні привести до певної методики управління якістю підготовки спеціалістів технічних бакалавратів, що навчаються англійською мовою через такий управлінський вплив як якість знання англійської мови. При цьому зазначений управлінський вплив є обов'язково присутнім в усіх чотирьох складових системи управління якістю підготовки спеціалістів, що навчаються англійською мовою.

Дійсно, низька якість оволодіння студентом хоча б однією з дисциплін навчального плану обраної ним спеціальності істотно знижує рівень його

майбутньої професійної компетенції. Тому побудова системи управління якістю підготовки фахівців та оцінка реальних показників цієї якості мають починатися з формування ефективної системи викладання кожної конкретної навчальної дисципліни. Ця система має включати мотивацію студентів на оволодіння нею, дидактично обґрунтований відбір змісту навчання, створення сприятливих педагогічних умов для його сприйняття, засвоєння та розуміння, а також послідовне застосування вискоефективних педагогічних технологій. Надзвичайно важливо, щоб студент усвідомлював внутрішню структуру дисципліни та її зв'язок з іншими дисциплінами навчального плану, її місце і роль в системі його професійної підготовки і майбутньої професійної діяльності.

Забезпечення таких умов та їх ефективна реалізація визначальною мірою залежать від викладача, від його власної професійної компетенції і педагогічної майстерності, від психологічної спрямованості на педагогічну діяльність і загальної культури. Надзвичайно важливу роль відіграє також володіння ним сучасними педагогічними технологіями та уміле їх використання. При цьому не можна не погодитися зі слушною думкою І.А.Зязюна, що технологічність і творчість у педагогічній діяльності мають бути у розумному поєднанні. За його словами, «педагогічний досвід виключає копіювання чужого досвіду, лише та його частина, яка піддається відтворенню, може стати надбанням учителя». Вчений підкреслює, що «ця частина повинна чітко окреслитись, технологічно виокремитись у вигляді прийомів, операцій, процедур, які піддаються численному повторенню. Педагогічна технологія відтворюється в режимі взаємодії конкретного вчителя і конкретного учня, а отже, неповторна, і, отже, творчо переосмислена» [1, с. 10].

У свою чергу, С.О.Сисоєва впевнена в тому, що «педагогічні технології, орієнтовані на творчий розвиток особистості, є невід'ємною складовою особистісно орієнтованої освіти, тобто знаходяться в центрі навчального процесу, в якому навчально-пізнавальна діяльність, а не викладання, є провідною у тандемі

вчитель-учень, і у якій традиційна парадигма освіти вчитель-підручник-учень замінюється на нову: учень-підручник-вчитель» [3, с.50-51]. Автор цілком згодна з цими положеннями і вважає, що вони певною мірою можуть бути застосовані і в педагогіці вищої школи, де технологічність навчального процесу і творчість педагога виступають важливими передумовами забезпечення належної якості професійної освіти. Це пов'язано з тим, що творчий підхід викладача, його висока культура, професіоналізм і педагогічна майстерність активізують мотиваційну сферу студента на оволодіння дисципліною і стимулюють його навчально-пізнавальну діяльність [2, с.4-17].

Зміст і характер професійної діяльності автора і сфера її наукових інтересів зумовили вибір проблематики дослідження з якості вивчення студентами англійської мови професійного спілкування. Метою подальших досліджень є підвищення ефективності підготовки студентів вищих навчальних закладів, що навчаються англійською мовою на основі організаційно-педагогічних чинників, що покращують якість проведення навчання з дисципліни «Англійська мова професійного спілкування». Досягненню поставленої мети буде сприяти розв'язання наступних завдань:

- 1) аналіз існуючих організаційно-педагогічних чинників з точки зору TQM при вивченні дисципліни англійська мова професійного спілкування;
- 2) розробка управлінських впливів організаційно-педагогічних чинників з метою забезпечення якісної підготовки абітурієнтів;
- 3) розробка управлінських впливів для забезпечення якості ресурсів, що використовуються в процесі вивчення дисципліни англійська мова професійного спілкування;
- 4) розробка управлінських впливів для забезпечення якісного процесу навчання за дисципліною англійська мова професійного спілкування;
- 5) розробка управлінських впливів з метою якісного відбору спеціалістів;

б) перевірка розроблених організаційно-педагогічних чинників при вивченні англійської мови професійного спілкування на прикладі груп, що навчаються англійською мовою на бакалавраті «Програмна інженерія».

1. Зязюн І. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу // Рідна школа, 2000. - № 8. – С. 8-13.
2. Кремень В. Якісна освіта: сучасні вимоги // Педагогічна преса. – 2006. - № 14. - С. 4-17.
3. Сисоєва С.О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: Монографія. – Хмельницький: ХГПД. 2008. – 324 с.
4. Bonstling, J. The Quality Revolution in Education // Education Leadership 50(3). 1992 – 4-9 November.
5. Ishikava, K. What is Total Quality Control? The Japanese Way// Prentice Hall: Englewood Cliffs, New Jersey – 1985.

Т.Гончаренко

Управление качеством подготовки студентов высших учебных заведений, обучающихся на английском языке

Исследуется педагогическая проблема эффективной организации учебного процесса студентов высших учебных заведений, обучающихся на английском языке. Детально рассматриваются четыре составляющие управления качеством подготовки специалистов, обучающихся на английском языке.

T.Goncharenko

Training Quality Management of Higher Educational Institutions Students Studying in English

A pedagogical problem of training process effective organization for the students studying in English is investigated. Four components of the training quality management of the specialists studying in English are considered in detail.